

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

7-son (5-jild)

2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 7 (5) - 2025

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahamatovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imam Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanova – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizzon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasi mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari doktori (DSc), Professor, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalar oliy

kengashi huzuridagi Sudyalar oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasi mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo'limi psixologik xizmat boshlig'i.

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti; Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islam akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

"Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzARB muammolari" elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: "SCIENCEPROBLEMS TEAM"
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi,
70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Norov Shuxrat Suvonovich</i> МОЛОДЁЖНЫЕ ОРГАНИЗАЦИИ В ИНТЕГРАЦИИ СРЕДСТВ МАССОВОЙ ИНФОРМАЦИИ НА ПРИМЕРЕ ЗАРАФШАНСКОГО ОАЗИСА	9-14
<i>Nazirxo'jayev Muhammadalixo'ja Qosimxo'jayevich</i> 1945-1950-YILLARDA ANDIJON VA FARG'ONA VILOYATLARIDA HARBIY ASIRLARINING QURILISH VA XALQ XO'JALIGI ISHLARIGA JALB ETILISHI TARIXIDAN	15-22
<i>Xujaniyazov Uktam Eshbaevich</i> QORAQALPOG'ISTON DAVRIY MATBUOTINING MUSTAQILLIK YILLARIDAGI RIVOJLANISH TENDENSIYALARI (1991-2018).....	23-27
<i>Toirjonova Ruxsora Shaxobiddinovna</i> SOVET DAVRIDA VAQF MULKLARI TAQDIRI VA DINIY MUASSASALARGA BO'LGAN MUNOSABAT	28-31
<i>Aytmuratova Janilsin, Quvvatova Charos</i> THE ROLE OF THE JADIDS IN THE DEVELOPMENT OF NATIONAL PUBLIC EDUCATION, LITERATURE, AND ART	32-36
<i>Rahimova Zeboxon O'ktam qizi</i> XORAZM HUDUDIDAGI TARIXIY QAL'ALAR REKONSTRUKSIYASIDA 3D MODELLASHTIRISH TEKNOLOGIYASIDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI	37-42
<i>Aytmuratov Jalgas, Doshniyazov Raxat</i> QORAQALPOG'ISTON SAN'ATINING TARAQQIYOTIDA TASVIRIY SAN'ATNING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISH MANBALARI	43-49

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Raximbayev Akmal Azatboyevich</i> O'ZBEKİSTON HUDUDLARIDA SANOATNI RIVOJLANISHI VA AGLOMERATSIYALARNI SHAKLLANISH JARAYONLARI	50-57
<i>Amonov Mehriddin Oromiddinovich</i> TADBIRKORLIK FAOLIYATINI BOSHQARISHDAGI RAHBARLIK USLUBLARI	58-63
<i>Shukurov Ikrom Abdurashitovich</i> TURIZM SOHASINING RIVOJLANISHIDA TURISTIK FIRMA VA TASHKILOTLAR TOMONIDAN SOTILGAN SAYYOHLIK YO'LLANMALARINING TA'SIRINI TAHLIL ETISH	64-69

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Karimbayeva Salomatxon, Mirzaxmedov Abdurashid</i> IJTIMOIY TOLERANTLIKKA TA'RIF	70-74
<i>Qayumova Aziza Toshmuradovna</i> IBN XALDUN IQLIMLAR NAZARIYASINING IJTIMOIY-FALSAFIY TAHЛИLI	75-78
<i>Bekpo'latov Ulug'bek Rahmatulla o'g'li</i> SIMMETRIYA VA ASIMMETRIYA BIRLIGI KONTEKSTIDA "O'ZBEKİSTON – 2030" STRATEGIYASIDAGI G'OYALARNING IJTIMOIY FALSAFIY TAHЛИLI	79-85

<i>Kubatov Shahobjon</i>	
2016-2024-YILLARDA O'ZBEK JAMIYATI TAFAKKURIDA DAVLATNING IJTIMOIY FUNKSIYALARI TAHLILI	86-96
<i>Abduraxmonov Is'haq, Jurayeva Rayxona</i>	
YOSHLARDA AXBOROT MADANIYATINI SHAKLLANTIRISHNING METODOLOGIK MUAMMOLARI	97-100
<i>Raximova Yulduz Dilmurod qizi</i>	
ISLOM FALSAFASIDA INSON TALQINI	101-104
<i>Achilov Firdavs Nasriddin o'g'li</i>	
YANGI O'ZBEKİSTON YOSHLARI MA'NAVIY QIYOFASINI YUKSALTIRISHDA MAHMUDXO'JA BEHBUDIY TA'LIMOTINING AHAMIYATI	105-108
<i>Mansurov Abdulaziz Akbarjonovich</i>	
DEMOGRAFIK JARAYONLAR, MIGRATSİYA VA URBANİZATSIYANING MADANIYATLARARO DIALOGGA TA'SIRI.....	109-113
<i>Хамдамов Бехзод Хабибович</i>	
ФИЛОСОФИЯ ЛИЧНОСТИ И СУДЬБЫ В «БОБУРНАМЕ»	114-118
10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Mamadalieva Naibaxon, Mamadaliyeva Odinaxon</i>	
DAVLAT TILIDA SIFAT VA SERTIFIKATLASH ATAMALARI IZOHLI LUG'ATINI YARATISH ZARURATI	119-125
<i>Алиева Эльвина, Расулова Дилбар</i>	
ИЗУЧЕНИЕ КОНВЕРГЕНЦИИ ЯЗЫКОВЫХ СРЕДСТВ НА МАТЕРИАЛЕ ХУДОЖЕСТВЕННОГО ПРОЗАИЧЕСКОГО ТЕКСТА	126-134
<i>Eshboyev Qahramon Bakir o'g'li</i>	
LEKSIKOGRAFIYADA DARAJALANISH QONUNIYATINING ILMIY-AMALIY AHAMIYATI	135-144
<i>Qodirova Barno Ibragimovna</i>	
O'ZBEK FILOLOGIK TERMINOLOGIYASIDA -IZM QO'SHIMCHASINING ETIMOLOGIK VA MORFOLOGIK TAHLILI.....	145-149
<i>Tursinbaev Ilham Po'latbay o'g'li</i>	
BOLALAR ADABIYOTIDA POEMANING JANRIY XUSUSIYATLARI	150-154
<i>Abdurahmonova Farangiz, Xudoymurodova Xurriyat</i>	
"SAG'RI TERI TILSIMI" FALSAFIY ROMANIDA BOSH QAHRAMON TAQDIRINING BADIY TALQINI	155-158
12.00.00 – YURIDIK FANLAR	
<i>Yunusov Xaydarali Muratovich</i>	
YEVROPA ITTIFOQI HUQUQINING ASOSIY PRINSIPLARI	159-168
<i>Zokirov Sherzod</i>	
O'ZBEK XONLIKALARIDA INSON HUQUQLARINING TA'MINLANISHI: FUQAROLAR MUROJAATLARI BILAN ISHLASH VA U BO'YICHA NAZORATNI AMALGA OSHIRISH MISOLIDA	169-176
<i>Жураев Шерзод Юлдашевич</i>	
ПРИМЕНЕНИЯ ПРИНЦИПА ЗАЩИТЫ ДОВЕРИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА	177-185

<i>Maxamatov Maxmud Maxamataminovich</i>	
INSON HUQUQLARIDAN CHEKINISHNI XALQARO STANDARTLARDA TARTIBGA SOLINISHI	186-192
<i>Мадаминова Дилафруз, Авазбекова Диёрахон</i>	
СОПРИКОСНОВЕНИЕ ИСЛАМСКИХ И МЕЖДУНАРОДНЫХ НОРМ В ВОПРОСАХ РОДИТЕЛЬСКИХ ПРАВ И ОПЕКИ НАД РЕБЁНКОМ	193-202
<i>Qudratillayev Jaxongir Zokirjon o'g'li</i>	
INTERNETDAN FOYDALANISH HUQUQINING TARKIBIY QISMI	203-209
<i>Mukumov Bobur Meliboy ugли</i>	
ОЦЕНКА РЕГУЛИРУЮЩЕГО ВОЗДЕЙСТВИЯ И ОБЩЕСТВЕННАЯ ЭКСПЕРТИЗА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН: ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОЕ ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ ГОСУДАРСТВА, БИЗНЕСА И ГРАЖДАНСКОГО ОБЩЕСТВА	210-214
<i>Mamatmurodov Farrux Farxod o'g'li</i>	
FUNDAMENTAL DIFFERENCES AND ANALYSIS OF THE ORGANIZING PRINCIPLES OF ISLAMIC FINANCE AND TRADITIONAL FINANCE. IN THE EXAMPLE OF ISLAMIC BANKS AND TRADITIONAL BANKS	215-222
<i>Yarlakabov Sherali</i>	
ICHKI ISHLAR ORGANLARIDA KADRLAR BILAN ISHLASH HUQUQIY ASOSLARINING NAZARIY JIHATLARI	223-228
<i>Боймирзаев Жасурбек Бахтиярович</i>	
ЗНАЧЕНИЕ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ ОПЕРАТИВНЫХ ПОДРАЗДЕЛЕНИЙ ОРГАНОВ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ С ОБЩЕСТВЕННОСТЬЮ В БОРЬБЕ С НАРКОТИКАМИ И НАПРАВЛЕНИЯ ЕГО СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ	229-234
<i>Xadiyev Azizbek Kadambayevich</i>	
"IJTIMOIY ADOLAT" TUSHUNCHASI, MAZMUNI VA TARKIBI VA XALQARO QONUNCHILIK HUJJATLARIDA TUTGAN O'RNI	235-240
<i>Abulxayrov Rustamxon Ibodullayevich</i>	
PORTLASHDAN KEYIN KO'ZDAN KECHIRISH DAVOMIDA OLINGAN ASHYOVIY DALILLAR BO'YICHA TAYINLANADIGAN PORTLASH-TEXNIK VA PORTLOVCHI MODDALAR EKSPERTIZALARI HAL ETADIGAN MASALALAR	241-249
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Jumaniyozova Muhaiyo Tojiyevna</i>	
IJTIMOIY-GUMANITAR YO'NALISH PEDAGOGLARI KREATIV KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHNING DIDAKTIK IMKONIYATLARI	250-256
<i>Menglikulov Xayrulla Aliqulovich</i>	
OLIY O'QUV YURTIDA JISMONIY TARBIYANING TASHKILIY SHAKLLARI	257-263
<i>Jurayeva Balxiya Farxod qizi</i>	
ROBOTOTEXNIKA DARSLARIDA STEAM – TA'LIM YONDASHUVINING AHAMIYATI	264-270
<i>Nasridinova Madina Nurullayevna</i>	
ARTPEDAGOGIK YONDASHUV ASOSIDA BO'LAJAK PEDAGOGLARNING BADIY-IJODIY KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHGA DOIR TAJRIBA-SINOV ISHLARI NATIJALARI TAHLILI VA SAMARADORLIK DARAJASI	271-275
<i>Charshanbiyev Namaz Maxmatmurodovich</i>	
KASBIY TA'LIM MUASSASALARIDA O'QUV JARAYONINI RAQAMLI TA'LIM PLATFORMALAR ASOSIDA TASHKIL ETISH METODIKASI	276-281

Received: 16 June 2025**Accepted:** 5 July 2025**Published:** 15 July 2025*Article / Original Paper***LEADERSHIP STYLES IN ENTREPRENEURIAL MANAGEMENT****Amonov Mehriddin Oromiddinovich**

Doctor of philosophy in economics (PhD)

Termez University of Economics and Service

E-mail: mexriddin_amonov@tues.uz

Abstract. The article examines the autocratic, democratic and liberal leadership styles used in business management. The positive and negative sides of the presented leadership styles are analyzed and the main winning qualities are theoretically listed. At the same time, suggestions are given on the effective use of leadership styles in business activities.

Keywords: entrepreneurship, initiative, autocratic leaders, liberal leaders, democratic leaders, collective opinion, responsibility.

TADBIRKORLIK FAOLIYATINI BOSHQARISHDAGI RAHBARLIK USLUBLARI**Amonov Mehriddin Oromiddinovich**

Iqtisod fanlari bo'yicha falsafa doktori

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti

Annotatsiya. Maqolada tadbirkorlik faoliyati boshqarishda qo'llaniladigan avtokratik, demokratik va liberal rahbarlik uslublari haqida to'htalib o'tilgan. Keltirilgan rahbarlik uslublarining ijobjiy va salbiy jihatlari tahlil etilib, nazariy jihatdan asosiy yutuqli sifatlari keltirib o'tilgan. Shu bilan birgalikda tadbirkorlik faoliyatida rahbarlik uslublaridan samarali foydalanish yuzasidan takliflar berilgan.

Kalit so'zlar: tadbirkorlik faoliyati, tashabbuskorlik, avtokratik rahbarlar, liberal rahbarlar, demokratik rahbarlar, jamoa fikri, mas'uliyat.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5I7Y2025N09>

Kirish. Iqtisodiyotning barcha sohalardagi bo'lgani kabi, tadbirkorlik faoliyatida ham, tadbirkor o'zi shug'ullanayotgan sohasi, olgan nazariy bilimlar va faoliyati davomida orttirgan tajribasi, moliyaviy imkoniyatlari, faoliyat hududidagi mavjud ijtimoiy-iqtisodiy holat hamda kutilayotgan vaziyat, shuningdek o'z xarakteridan kelib chiqqan holda rahbar sifatida qo'l ostida ishlaydigan xodimlarni u yoki bu rahbarlik uslubida ba'zi hollarda esa ushbu uslublarning aralashmasidan foydalangan holda boshqaruvni amalga oshiradi.

O'z tadbirkorlik faoliyatini puxta o'ylangan va ishlab chiqilgan biznes reja asosida samarali tashkil etish hamda ushbu biznes rejasining har bir bosqichini belgilangan vaqtida amalga oshirilishiga rahbarlik uslubining o'rni beqiyosdir. Har bir rahbar o'z dunyoqarashi, ilmi va shaxsiy temperamentidan kelib chiqib, o'z boshqaruv uslubini shakllantiradi va takomillashtirib boradi, uning ushbu rahbarlik uslubi mazkur korxonaning faoliyati samaradorligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Rahbarlik uslubi haqida to'htaladigan bo'lsak — bu rahbarning qo'l ostidagilariga nisbatan ta'sir o'tkazish va ularni tashkilot maqsadlariga erishishga undash uchun amalga

oshiradigan xatti -harakatlar majmuidir. Rahbar(menejer) o'z vakolatlaridan foydalanish darajasi, u foydalanadigan boshqaruv shakllari, uning xodimlarga nisbatan g'amxo'rлиги, birinchi navbatda, insoniy munosabatlari, yoki belgilangan vazifalarni bajarishi - bularning barchasi ma'lum bir rahbarlik uslubini tavsiflaydi [1, 348-b].

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 28.01.2022-yildagi PF-60-son "2022-2026 yillarga mo'ljallangan yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi Farmoni, xususan, ushbu Farmon 1-ilova, 5-maqsadida ko'rsatilgan "Ixcham, professional, adolatli, yuqori natijadorlikka xizmat qiladigan davlat boshqaruvi tizimini joriy qilish" hamda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Respublika va mahalliy ijro etuvchi hokimiyat organlari hamda xo'jalik birlashmalari faoliyati samaradorligini baholash tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida" 2024-yil 13-martdagi PF-49-son Farmonlari davlatimiz tomonidan milliy iqtisodiyot taraqqiyoti uchun yuqori ahamiyat kasb etuvchi zamonaviy menejerlar sinfining shakllanishiga berilayotgan e'tiborga misol bo'ladi.

Rahbarlik uslubi deyilganda boshqaruv jarayonida yuzaga keladigan barcha masalalarni hal qilish yo'llari, usullari majmuasi tushunilib, har bir rahbar bunday holatlarda o'ziga xos va mos yondashuvni amalga oshiradi. U o'ziga berilgan vakolatlardan kelib chiqib qaror qabul qilganda hamda qarorlarning ijrosini nazorat qilganida shaxsiy xarakteri orqali shakllangan rahbarlik uslubidan kelib chiqqan holda ish tutadi. Rahbarlik uslublari K.Levin[2] nazariyasiga asosan uch turga bo'lingan bo'lib, ushbu maqolamizda avtokratik, demokratik va liberal rahbarlik uslublari, bir-biridan farqli jihatlari, afzalliklari hamda kamchiliklari haqida to'htalib o'tganmiz.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Boshqaruvdagi rahbarlik uslublari haqida xorijiy olimlardan M.Melson, M.Albert, F.Hkedouri [1], K.Levin [2], P.Druker [3], MDH mamlakatlari olimlaridan V.Korolev, N.Arefeva, A.Belorusov, E.Ryazanova [4], Yu.Kuznetsova, B.Sokolov, Yu.Malenkov [5] va mahallaiy olimlarimizdan M.Sharifjo'jayev, Yo.Abdullayev [6], Sh.Zaynudinov, N.Rasulov [7], R.Nurimbetov, A.Ismoilov [8] kabi bir qator iqtisodchi olimlar ilmiy tadqiqot ishlarini olib borishgan.

Tadqiqot metodologiyasi. Maqolada tadbirkorlik faoliyatini boshqarishga qo'llaniladigan rahbarlik uslublariga oid yetakchi xorijiy va mahalliy iqtisodchi olimlarning tadqiqot natijalarini o'rganish va ma'lumotlarini taqqoslash, guruhash, qiyosiy, iqtisodiy, mantiqiy tahlil qilish kabi usullardan foydalanilgan.

Tahlil va natijalar. Rahbarlik uslublari bo'yicha dastlabki tadqiqotlar Kurt Levin va uning hamkasbleri tomonidan o'tkazilgan bo'lib, bunda asosan ushbu uslublar uch guruhga bo'lingan:

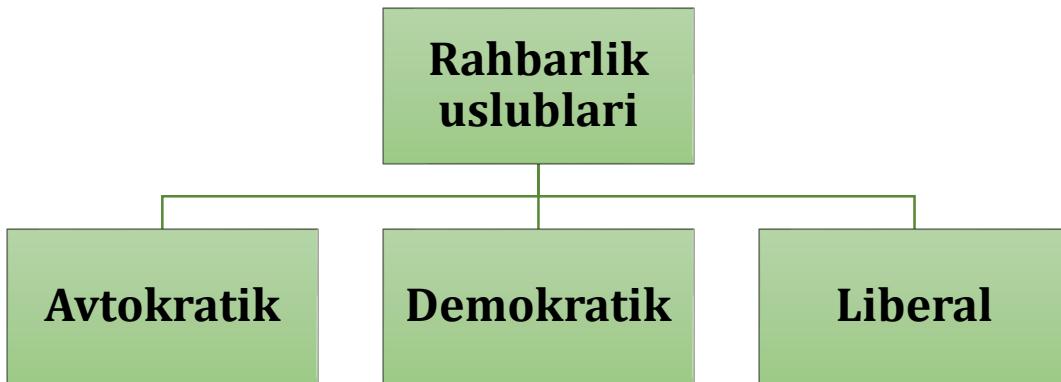
- markazlashgan boshqaruv, guruhdagi barcha strategiyalarni yakka o'zi belgilaydigan, boshqa a'zolarga vakolat bermaydigan avrokratik rahbarlik uslubiy;

- hokimiyatning va vakolatlarning bo'linishini, boshqaruvda ishchilarning ishtiroki, tashabbusi va shunga yarasha javobgarlikni ham taqsimlanashini nazarda tutuvchi demokratik rahbarlik uslubi;

- boshqaruvda rahbarning minimal ishtirokini tavsiflanadigan, qabul qilish uchun to'liq erkinlikni guruh a'zolariga taqdim etuvchi, mas'uliyatni zimmasiga olishdan hayiqadigan liberal rahbarlik uslubi.

Quyida keltirilgan 1-rasmda rahbarlik uslublari nazariy jihatdan uch guruhga, avtokratik, liberal va demokratik rahbarlik uslublariga ajratib ko'rsatilganini ko'rishimiz mumkin. Quyida har bir boshqaruv uslubini ijobiy va salbiy tomonlarini tahlil qilib o'tamiz.

1-rasm.

Avtokratik rahbarlik uslubi – bu rahbar tomonidan barcha muhim qarorlarning markazlashtirilgan holda qabul qilinishi va xodimlar ustidan qat'iy nazorat o'rnatalishi bilan tavsiflanadigan boshqaruv uslubidir. Ushbu uslubda rahbar xodimlardan buyruqlarni aniq bajarishni talab qiladi va jamoa muhokamalariga kam e'tibor qaratadi. Avtokratik rahbarlik uslubi odatda an'anaviy sanoat tarmoqlarida, harbiy boshqaruv tizimlarida va tezkor qaror qabul qilish zarur bo'lган tashkilotlarda qo'llaniladi.

Demokratik rahbarlik uslubi – bu rahbar tomonidan barcha muhim qarorlarning o'z jamoasi bilan fikr almashgan holda qabul qilinishi va xodimlarning shaxsiy tashabbuslarini hisobga olish bilan tavsiflanadigan boshqaruv uslubidir. Ushbu uslubda rahbar xodimlardan buyruqlarni belgilangan tartib asosida bajarishni talab qiladi (o'z xohishiga ko'ra emas) va jamoa muhokamalariga katta e'tibor qaratadi. Demokratik rahbarlik uslubi odatda rivojlangan sanoat tarmoqlarida, ijtimoiy boshqaruv tizimlarida va jamoat tashkilotlarda qo'llaniladi.

Liberal rahbarlik uslubi – bu rahbar tomonidan mas'uliyatni (javobgarlikni) o'z zimmasiga olmaslik, imkon qadar boshqa shaxslar bu mas'uliyatni o'zlariga olishlarini, o'zini imkon qadar ehtiyoq qilib qo'l ostidagilarning barchasi bilan munosabatlarni buzmagan (ijobiy saqlagan) holda, ba'zi hollarda nazoratni sust amalga oshirish bilan ifodalanadigan boshqaruv uslubidir. Ushbu rahbarlik uslubida rahbar mas'uliyatli qarorlarni shaxsan o'zi emas boshqalar qabul qilishlariga intiladi, qo'l ostidagilari faoliyatini to'liq nazorat qilishni istamaydi, shu sababli xodimlar faoliyati nazorati sust bo'ladi. Ba'zi holatlarda o'zi suiiste'mollikka qo'l urmasa-da, ziddiyatlar kelib chiqmasligi, munosabatlar buzilmasligi uchun hatto xodimlarining kamchiliklari, ishdagi suiiste'molliklarini ko'rmaslikka olishi, ya'ni xodimlarning xato va kamchiliklarini bartaraf etish uchun mas'uliyat bilan ularga o'rnatilgan tartib, intizom qoidalariga asosan chora ko'riliishi lozimligini tushunsa-da, muammoli vaziyatlardan o'zini chekkada saqlashi, munosabatdagi ziddiyatlarni yuzaga keltirmaslikka intilish kabilar bilan xarakterlanadi.

1-jadval.**Rahbarlik uslublari va ularning xususiyatlari**

Uslublar	Avtoritar	Demokratik	Liberal
Qaror qabul qilish usuli	Qo'l ostidagilari bilan yakka o'zi	Guruh maslahatlari asosida	Boshqalar ko'rsatmalari asosida
Qarorlarni xodim-ga etkazish usuli	Buyruq, farmoyish	Taklif, tartib	Iltimos
Majburiyatlarni taqsimlash	Butunlay rahbar qo'lida	Vakolatlarga muvofiq	To'liq bajaruvchilar qo'lida
Xodimlar tashabbuskorligiga munosabati	Ba'zida yo'l qo'yadi	Rag'batlantiradi va foydalaniladi	Butunlay bajaruvchilarga beriladi
Xodimlarni saralash tamoyillari	Raqobatchilardan qutilish	Bilimli kadrlarni tanlash va karyerasiga ko'maklashish	Befarq
Bilimga munosabati	Barcha narsani o'zi biladi deb hisoblaydi	Doimo izlanadi va izlanishni talab qiladi	Befarq
Muloqotga munosabati	Salbiy, masofa saqlaydi	Ijobiy, muloqotga faol kirishadi	Tashabbus ko'rsatmaydi
Xodimlarga munosabati	Kayfiyatiga qarab, teng emas	Teng, samimi, talabchan	Yumshoq, talabchan emas
Intizomga munosabati	Qattiq, rasmiy	O'rinli, tartib doirasida	Yumshoq rasmiy
Ishga undashga munosabati	Jazolash, kamdan-kam rag'batlantirish	Rag'batlantirish, kamdan-kam jazolash	Aniq yo'naliш yo'q
Vakolatga munosabati	Barcha vakolatni o'z qo'lida ushlaydi	Lavozimlar bo'yicha taqsimlanadi	Aniq yo'naliш yo'q

Yuqorida keltirilgan 1-jadval ma'lumotlaridan ko'riniб turibdiki, avtokratik rahbarlar barcha vakolatlarni o'z qo'lida ushlashga harakat qiladi, o'zidan boshqa shaxslarning fikri, jumladan xodimlarining takliflari u uchun ahamiyatsiz, uni qiziqtirmaydi, odatda o'zini eng bilimli shaxs sifatida ko'radi va boshqaruvga boshqalarning aralashishiga, ayniqsa qarorlar qabul qilishda ishtirok etishga yo'l qo'ymaydi. O'zidan bilimliroq, salohiyatliroq kadrlarning ishga kelishiga to'sqinlik qiladi va ularning karyerasini rivojlantirmaslikka harakat qiladi, bir so'z bilan aytganda raqobatchi shakllanishiga yo'l bermaydi. Intizomga juda qat'iy e'tibor beradi, xodimlar bilan deyarli muloqotga kirishmaydi, temir intizomga asoslangan holda boshqaruvni amalga oshiradi. Qayd etib o'tish kerakki, ijobjiy xislat sifatida ishdagi, berilgan vazifalardagi barcha javobgarlikni rahbar sifatida o'z zimmasiga ola biladi. Bu uslubdagi boshqaruv asosan xodimlarga emas natijaga asoslanganligi bilan xarakterlanadi. Ya'ni, tashkilotda xodimlar orasidagi o'zaro munosabatlar salbiy tomonga o'zgarishi, ishga nisbatan ishtiyoqning va tashabbuskorlikning sustlashuvi kuzatilsa-da, yuqori natijaga etishish asosiy maqsad hisoblanadi. Bu kabi boshqaruv uslubi harbiy sohada, sanoatda ko'proq uchrashi bilan xarakterlanadi.

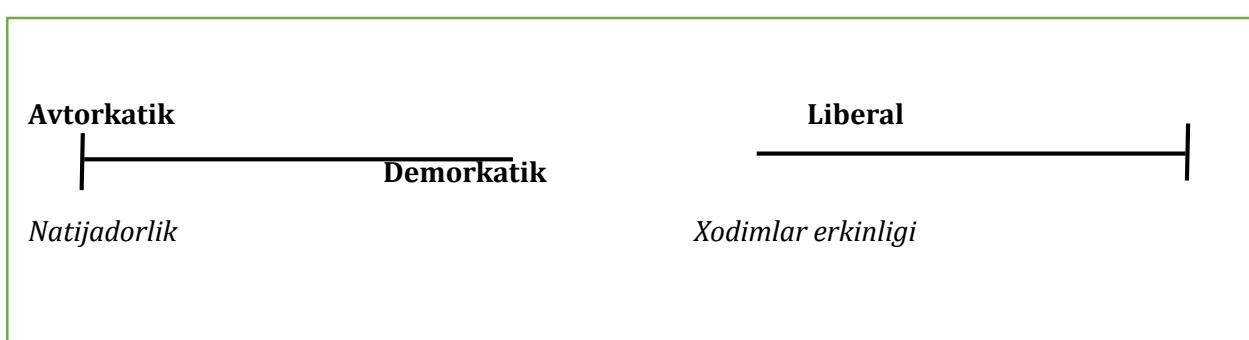
Demokratik boshqaruv uslubi asosan vakolatlar va javobgarlikning jamoa o'rtasida, bajariladigan vazifalari, egallab turilgan mansablar doirasida taqsimlanishi, hamda, umumiy qarorlar qabul qilishda jamoa fikrlarining hisobga olinishi bilan xarakterlanadi. Bunda xodimlar ko'rsatadigan tashabbuslari rag'batlantiriladi, ularning fikr-mulohazalari rahbar tomonidan eshitiladi va o'rini hisoblanganlari amaliyotga joriy etiladi. Tashkilot Nozomi va ichki tartib qoidalarga asosan xodimlar faoliyati nazorat qilinadi. Tashkilotga ishga qabul qilishda xodimlar bilimiga e'tibor berilgan holda ishga olinib, ularning malakalarini rivojlantirib borish rag'batlantiriladi. Demokratik boshqaruv uslubida asosiy e'tibor jamoaga, ularning manfaatlariga qaratiladi. Shu sababli jamoada o'zaro ishonch, o'zaro hurmat, jamoaviy birlik yuqori darajada bo'ladi. Shuni ham qayd etib o'tish kerakki, ba'zi vaziyatlarda tezkor qarorlar qabul qilinishi lozim bo'lgan vaziyatda ushbu uslubga asoslangan boshqaruvga ega korxonalarda qarorlar qabul qilinishi barcha(mas'ul shaxslar)ning ishtiroki nazarda tutilganligi, ularni tez fursatda bir joyga yig'ilishi imkonii chegaralanganligi sababli ham qarorlar qabul qilinishi avtokratik boshqaruv uslubiga nisbatan kech bo'lishi bilan izohlanadi, bu esa albatta korxonaning natijadorligiga o'zining salbiy ta'sirini ko'rsatishi mumkinligi bilan xarakterlanadi.

So'ngi boshqaruvdagi rahbarlik uslubi liberal rahbarlik uslubi bo'lib, bunda asosan rahbar barcha vakolatlarni hamda javobgarlikni jamoa a'zolari ixtiyoriga berib, rahbarning o'zi esa bajarilgan ishlar bo'yicha baho beruvchi, erishilgan natijalarni baholovchi vazifasini amalgaloshirishi bilan xarakterlanadi. Liberal rahbarlik uslubining yana bir o'ziga xos xususiyati shundaki, bu uslubda ish olib boruvchi rahbarlar jamoaning barcha a'zolari bilan yaxshi munosabatda bo'lishga, biror kishi bilan munosabatlarni buzmaslikka harakat qilishi natijasida xodimlarning xató va kamchiliklarini ko'rsa-da ba'zida o'zini ko'rmaslikka olishi bilan xarakterlanadi. Shu sababli, qisqa muddatda xodimlarda ushbu rahbar biror mas'uliyat va javobgarlikni bo'yniga olmaganligi uchun o'zlarini tashabbus ko'rsatishlari lozimligi tushunchasi paydo bo'ladi, bu esa rahbarning jamoa orasida obro'siga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Shaxsiy tashabbuslar xilma-xilligi yuzaga keladi.

Shu o'rinda shuni qayd etib o'tish kerakki, liberal rahbarlar, javobgarlikni o'z zimmalariga olmaganlari sababli ham kamdan-kam holatlarda xató va kamchilikka yo'l qo'yadi hamda jamoa bilan munosabatda ziddiyat kuzatilmaydi. Shu sababli ham ular mansablarida uzoq vaqt qola biladilar.

2-rasm.

Rahbarlik uslublarining davomiyligi[1]

2-rasmda berilgan ma'lumotdan ko'rinih turibdiki, faqat natijaga asoslangan boshqaruv bu avtokratik boshqaruv uslubidir, bunda xodimlarga e'tibor minimal darajada bo'ladi va

aksincha faqat xodimlar erkinligini, ular tashabbuslari-yu vakolatlarini kengaytirishga qaratilgan uslub bu liberal boshqaruv uslubidir. Ikkalasini ham nisbatan o'zida aks ettirgan boshqaruv uslubi esa demokratik boshqaruv uslubidir.

Xulosa va takliflar. Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, barcha rahbarlik uslublari tadbirkorlik faoliyatini boshqarishda muhim rol o'yнaydi. Ular tadbirkorlik faoliyatining barqarorligini ta'minlash, jamoa uchun mos qarorlar qabul qilish va xodimlar tashabbuslarini rag'batlantirish, yuqori natijalarga erishish kabi bir qator vazifalarni bajaradi.

Shuni ta'kidlab o'tish joizki, keltirilgan boshqaruv uslublarini birini ikkinchisidan yuqori qo'yish bizning nazarimizda noo'rin bo'lib, ko'pchilik hollarda ushbu boshqaruv uslublari faoliyat turi, mavjud vaziyat, iqtisodiy imkoniyat, siyosiy-ijtimoiy holat, mentalitet va shu kabi boshqa omillar ta'siriga qarab almashishi yoki kombinatsion holda bo'lishi maqsadga muvofiqdir. Ya'ni qarorlar qabul qilishda va ularni amalga oshirishda, shuningdek vazifalarning bajarilishini nazorat qilinishda barcha uslublarning afzal tomonlaridan keng foydalangan, jamoa a'zolarini yuqori natijaga erishishlarini rag'batlantirgan holda boshqaruvni tashkil etish hamda amalga oshirish tadbirkor uchun o'z faoliyatini bozor iqtisodiyoti talablariga mos, iste'molchiga yo'naltirilgan, raqobatbardosh, barqaror davom ettirishiga zamin yaratadi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Основы менеджмента М.Мескон, М.Альберт, Ф.Хедоури / пер. с англ./ Москва. Издательство «ДЕЛО» 1997 492 с.
2. Левин К. Разрешение социальных конфликтов / пер. с англ./ Санкт-Петербург, Изд-во «Техника», 2000, 408 с.
3. П.Друкер Менеджмент. Вызовы XXI века. Вилямс, 2001 г. 280 с.
4. Основы менеджмента : учебное пособие / под ред. д-ра экон. наук, проф. В.И. Королева. — Москва : Магистр : ИНФРА-М, 2024. — 624 с.
5. Менеджмент : учебник для вузов / под редакцией Ю.В.Кузнецова. - 2-е изд., перераб. и доп. — Москва : Издательство Юрайт, 2025. — 595 с.
6. Sharifxodjaev M., Abdullayev Yo. Menejment. Darslik. T.: O'qituvchi, 2002 y.- 464 b.
7. N.Rasulov, Sh.Zaynudinov Innovatsion menejment Darslik Innovatsion rivojlanish nashyoti 2020. 421 b.
8. Зайнутдинов Ш. Н., Нуримбетов Р. И., Исмаилов А. М. Эффективность качества работы руководителя в условиях рыночных отношений //Бюллетень науки и практики. – 2021. – Т. 7. – №. 2. – С. 237-244.
9. Amonov M.O. Tadbirkorlik faoliyatni davlat tomonidan tartibga solish va qo'llab-quvvatlash tizimini rivojlantirish. Dissertatsiya i.f.f.d., - Т., 2024. – 142 b.
10. Amonov M.O. Tadbirkorlik faoliyatini boshqarishda rahbarlik uslubi: demokratik rahbarlar. Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" журнали 2025-yil №4-son 1508-1512 betlar.
11. Amonov M.O. Tadbirkorlik faoliyatini boshqarishda rahbarlik uslubi: avtokratik rahbarlar "Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari" elektron журнали 2025-yil №5-son 112-117 betlar

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

Nº 4 (5) – 2025

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

**“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb
muammolari” elektron jurnali 2020-yil
6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan
davlat ro’yxatiga olingan.**

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:
100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy
tumani, Kichik Beshyog’och ko’chasi,
70/10-uy. Elektron manzil:
scienceproblems.uz@gmail.com
Bog’lanish uchun telefon:
(99) 602-09-84 (telegram).